

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

ОБҐРУНТУВАННЯ

теми дисертаційної роботи

**КОМУНІКАТИВНІ ФУНКЦІЇ АНГЛОМОВНИХ МЕМІВ У
ПОЛІТИЧНОМУ ІНТЕРНЕТ-ДИСКУРСІ**

на здобуття наукового ступеня доктора філософії

зі спеціальності 035 Філологія

Аспірант:

Заботнова Мирослава Василівна

Науковий керівник:

кандидат філологічних наук, доцент
Якуба Валентина Володимирівна

Експерт:

доктор філологічних наук, професор
Буніятова Ізабелла Рафаїлівна

Термін навчання в аспірантурі:
з "01" вересня 2020 р.
по "31" серпня 2024 р.

Київ – 2020

Наша наукова розвідка присвячена виявленню комунікативних функцій у коротких мультимодальних текстах, що поширюються у мережі інтернет. Одним із найбільш вживаних засобів спілкування у мережі стали меми, які широко використовуються політичними діячами та інтернет-користувачами через їх спроможність охоплювати широку аудиторію за короткий проміжок часу.

Інтернет-меми на матеріалі англійської мови досліджуються Р. Докінзом [5], який розглядав їх, як еволюційно-біологічну одиницю, що спроможна реплікувати інформацію. Графічні особливості мемів досліджує П. Девісон [6], відображення особливостей відтворення політичного та інтернет-дискурсів можна знайти у роботах Ф. С. Бацевича [1], Т. ван Дейка [9], Д. Кристала [4], А. Кулкарні [8] та інших.

Вперше поняття «мем» запропонував Р. Докінз, зазначивши, що мем – це одиниця, що містить реплікативний елемент культурної спадщини, який через свою схожість із людським геном, має змогу розмножуватися та передаватися наступним поколінням. Сучасний філологічний погляд на цей концепт значно відрізняється від первинного – меми стали надбанням інтернет-дискурсу і включають у себе не лише зображення, а й відео-фрагменти, емоджі та гіфки. У 2012 році дослідник П. Девісон у своїй роботі «The Language of Internet Memes» наголосив, що «інтернет-мем – це культурна одиниця, здебільшого – жарт, який отримує можливість здійснювати вплив через своє вміння поширюватися онлайн» [6, с. 122]. Ми пропонуємо визначати мем, як культурне, мовне явище, яке залежить від емоційних, освітніх можливостей свого автора та подальших користувачів інтернету, і яке виступає мовною одиницею у процесі сучасного електронного спілкування [10, с. 152].

Електронне спілкування інтернет-простором можна поділити на ментальні простори, що полегшить сприйняття дискурсивної складової комунікативного процесу. Притаманні контекстуальній частині мемів у процесу реалізації інтернет-дискурсу віртуального спілкування мовні вирази – це інструкції, відповідно до яких може здійснюватися будь-яке ментальне конструювання ситуацій: реальних, гіпотетичних або вигаданих (наприклад, контекстуальне навантаження мемів,

політичні відео-фрагменти і т. д.) згідно з науковцями Ж. Фоконье та М. Тернером [7]. Ментальні простори, які формально визначаються як впорядковані множини з елементами і відносинами між ними, відкриті для поповнення новими елементами і відносинами відповідно, допомагають організувати весь процес ментального конструювання інтернет-дискурсу. У змістовному відношенні ментальні простори і є моделлю дискурсивного розуміння, які створюються, уточнюються і зазнають постійних змін у процесі комунікації в інтернет площині. Вони не статичні і не повинні зберігати послідовність, що і відображає особливості людського спілкування і дозволяє більш адекватно моделювати процес мовного сприйняття.

Ментальні простори – це фундаментальна складова сучасного інтернет-дискурсу. За Н. Шкворченко інтернет-дискурс – це процес створення тексту в сукупності з прагматичними, соціокультурними, психологічними факторами, що включає взаємодію людей і механізми їхньої свідомості – когнітивні процеси [3, с. 64]. Д. Кристал у своїй роботі «Language and the Internet» зазначає, що особливостями такого дискурсу є: структурна організація тексту, яка визначається з точки зору таких факторів, як узгодженість, актуальність, структура абзаців та логічне просування ідей [4, с. 8]. Через належність мемів до інтернет-площини вони постійно залучаються у процес вербалізації політичного дискурсу через їх легкість до сприйняття аудиторією та універсальність.

У центрі досліджень політичного дискурсу стоїть нідерландський вчений Т. ван Дейк, який у роботі «Дискурс та Влада» наголошує, що для політичного дискурсу є характерними: контраргументи, перебільшення та ситуативна семантика [9, с. 220-222], що значною мірою притаманне й мемам з політичним контентом. «Політичний дискурс сам розв'язує питання, що є істина, а що – ні. Він проголошує саме свої ідеї найкращими, а інші – брехнею» [2, с. 90]. Ф. С. Бацевич вбачає, що політичний дискурс «моделює інтереси суспільства, тобто, він формується авторами і «споживачами», оскільки їх очікування і бажання «вмонтовані» в нього» [1, с. 142]. Таким чином, **актуальність теми дослідження** зумовлена необхідністю визначити коло комунікативних функцій англomовних

мемів політичного інтернет-дискурсу ХХІ століття та виявити ключові фактори впливу мемів на мережеве середовище.

Об'єктом дослідження виступають мультимодальні текстові англомовні фрагменти на політичну тематику.

Предметом дослідження є функційні особливості англомовних мемів політичного інтернет-дискурсу.

Мета дослідження полягає у визначенні комунікативних функцій англомовних мемів політичного інтернет-дискурсу.

Для досягнення поставленої мети потрібно виконати такі **завдання**:

1. Охарактеризувати особливості вербалізації політичного інтернет-дискурсу.
2. Визначити ключові особливості текстової реалізації інтернет-мемів.
3. Виокремити комунікативні функції американських та англійських мемів.
4. Визначити спільні та відмінні особливості американських та англійських мемів політичного інтернет-дискурсу.
5. Встановити психолінгвістичну специфіку комунікативних функцій англомовних мемів політичного дискурсу.
6. Виявити особливості комунікативних функцій англомовних мемів політичного інтернет-дискурсу.

Матеріалом дослідження будуть слугувати мультимодальні тексти з різних соціальних мереж: Facebook, Twitter та Instagram, та інші інтернет-сторінки, які знаходяться у відкритому доступі та присвячені політичним процесам і виборчим кампаніям.

Теоретико-методологічну основу дослідження складатимуть основні положення комунікативної лінгвістики та психолінгвістики, сучасні роботи українських та зарубіжних дослідників у сфері прагматичного дискурсивного аналізу. Робота буде побудована на комплексі методів дослідження, серед яких: *критичний дискурс-аналіз*, метою якого буде виявити інтенції та процес створення англомовних мемів політичного дискурсу, *структурний метод*, який буде представлений *компонентним аналізом*, який буде використаний для виявлення семантичних, фонетичних (меми представлені відео-фрагментами) та

прагматичних особливостей англомовних мемів, *зіставний метод*, який буде використаний для порівняння особливостей американських та англійських мемів політичного дискурсу, *психолінгвістичний метод*, який буде представлений *цілеспрямованим експериментом*, метою якого буде виявити маніпулятивні можливості комунікативних функцій англомовних мемів політичного інтернет-дискурсу. Крім того, у процесі дослідження комунікативних функцій англомовних мемів буде використаний *контент-аналіз*, який допоможе систематизувати семантичні й інтертекстуальні особливості обраних одиниць.

Наукова новизна та теоретичне значення дослідження полягає у тому, що на сьогоднішній день відсутні повномасштабні дослідження англомовних мемів, які відтворюються засобами політичного дискурсу в інтернет-середовищі з урахуванням політичних процесів та виборчих кампаній різних політичних діячів Британії та Сполучених Штатів Америки. Це дослідження допоможе виявити та охарактеризувати фундаментальні комунікативні функції обраних одиниць політичного інтернет-дискурсу.

Практичне значення результатів дослідження полягатиме у можливості їх подальшого використання у комунікативній лінгвістиці та психолінгвістиці під час проведення експериментів стосовно факторів комунікативного впливу, який здійснюється англомовними мемами політичного інтернет-дискурсу.

ПЛАН-ПРОСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВІДТВОРЕННЯ АНГЛОМОВНИХ МЕМІВ В ПОЛІТИЧНОМУ ІНТЕРНЕТ-ДИСКУРСІ

1.1. Актуалізація політичного інтернет-дискурсу у сучасній лінгвістиці.

1.2. Комунікативні функції англомовних мемів.

1.3. Специфіка вербалізації англомовних мемів політичного інтернет-дискурсу.

1.4. Методологія дослідження англомовних мемів.

Висновки до першого розділу

РОЗДІЛ 2 ОСОБЛИВОСТІ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ КОМУНІКАТИВНИХ ФУНКЦІЙ АНГЛОМОВНИХ МЕМІВ У ПОЛІТИЧНОМУ ІНТЕРНЕТ-ДИСКУРСІ

2.1. Специфіка реалізації англомовних мемів політичного інтернет-дискурсу.

2.1.1. Особливості вживання англійських мемів політичного інтернет-дискурсу.

2.1.2. Специфіка відтворення американських мемів політичного інтернет-дискурсу.

2.1.3. Спільні та відмінні риси вербалізації англомовних мемів політичного інтернет-дискурсу.

2.2. Психолінгвістичний аспект комунікативних функцій англомовних політичних мемів.

2.3. Комунікативні функції англомовних мемів в політичному інтернет-дискурсі.

Висновки до другого розділу

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

Публікації:

1. Zobotnova M. The Role of Memes in the World of Developing Internet Communication. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету*. Вип. 30. Том 2. Серія «Філологія». Одеса, 2017. С. 154-156.
2. Zobotnova M. Bohdanova O.V. Implementation of Ukrainian-Speaking Memes in Cyberspace. *Лінгвістичні Дослідження: збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди*. Вип. 47. Харків, 2018. С. 37-41 (DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.1203321> \t "orcid.blank").
3. Zobotnova M. Memes as a Way of Manipulation in the Process of Digital Interaction. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Вип. 36. Том 1. Серія «Філологія» № 36. Одеса, 2018. С. 152-155.
4. Zobotnova M. V., Bohdanova O. V. Memes as a Way of Manipulation in the Process of Digital Interaction. *Międzynarodowa konferencja Multidyscyplinarna Wołomin. Polska*, 2018. Pp. 175-177.
5. Заботнова М. В. Специфіка відтворення лінгвістичної складової кібер-мемів українською мовою. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. Том 30 (69) № 4. Серія «Філологія. Соціальні комунікації». Київ, 2019. С. 92-96 (DOI: <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2019.4-1/17>).
6. Zobotnova M., Bohdanova O., Bezditko A. Memes and the way they influence mass consciousness in cyberspace. *International scientific and practical conference "Research of different directions of development of philological sciences in Ukraine and EU"*. North University Center of Baia Mare. Romania, 2019. Pp. 165-167.
7. Zobotnova M. Manipulation of Mass Consciousness Carried out by Internet Memes on Political Campaigns *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. Том 31 (70) № 2. Серія «Філологія. Соціальні комунікації». Київ, 2020. С. 121-126 (DOI: <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2020.2-4/19>).
8. Zobotnova M. Development of Critical Thinking as a Way of Forming Ability of Manipulation Resistance to Cyber-Memes. *Scientific achievements of modern society. Abstracts of the 5th International scientific and practical conference*. Cognum Publishing

House. Liverpool, United Kingdom. 2020. Pp. 263-267.

9. Заботнова М. В., Богданова О. В. Меми з політичним контентом як одиниця навіювання у кіберпросторі. Матеріали ІХ міжнародної наукової конференції «Проблеми галузевої комунікації, перекладу та інтеграційні процеси в суспільстві». НАНГУ. Харків, 2020. С. 18-20.

10. Zobotnova M. The Role of Cyber-Memes in Neologisms' Developing. Innovation in Science: Modern Challenges. Abstracts of the 3d International Internet-Conference. München, Germany. 2020. Pp 205-208.

СПИСОК ВИКОРИТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Видавничий центр «Академія». К. 2004. 244 с.
2. Почепцов Г. Г. Теорія Комунікацій. Видавничий центр «Київський університет». 1999. 308 с.
3. Шкворченко Н. Інтернет-дискурс як лінгвістична категорія. Мовознавство. Літературознавство. Актуальні питання гуманітарних наук. Вип 23. Том 3. 2019. Дрогобич. С. 62-68.
4. Crystal D. Language and the Internet. Cambridge University Press. UK. 2004. 272 p.
5. Dawkins R. The Selfish Gene. Oxford University Press. UK. 2006. 236 p.
6. Davison P. The Language of Internet Memes. 2012. Pp. 120-134.
URL: <https://veryinteractive.net/library/the-language-of-internet-memes>
7. Fauconnier G., Turner M. The Way we Think. Basic Books. 2002. 440 p.
8. Kulkarni. A. Internet Meme and Political Discourse: a Study on the Impact of Internet Meme as a Tool in Communicating Political Satire. Journal of Content, Community and Communication Vol. 6. 2017. Pp. 13-17.
9. Teun van Dijk. Discourse and Power. British Library. UK. 2008. 308 p.
10. Zabolnova M. The Role of Memes in the World of Developing Internet Communication. Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Вип. 30. Том 20. Серія «Філологія». Одеса. 2017. С. 169-173.

